

Leena Setälä

LT, kirurgian erikoislääkäri, EMBA
Kestävän kehityksen johtaja
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

Kuva Mikael Soininen

Kestävää kehitystä terveydenhuollossa

Kun terveydenhuoltoa tarkastelee kestävän kehityksen lasit päässä, näkyy paljon muutakin kuin jätehuollon haasteita.

Sairaanhoitopiirien ympäristötyö on pitkään kohdistunut jätteiden lajittelun ja kierrätyksen kehittämiseen, mutta siinäkin taidamme olla vielä kotitalouksia jäljessä. Varsinkin käyttämällemme muovijätteelle löytyy hyvin rajallisesti vastaanottajia, onhan se usein kontaminoitunutta ja sisältää ehkä kemikaalejakin. Ympäröivä yhteiskunta kehittää kuitenkin meille koko ajan kestävämpiä ratkaisuja paitsi kiertotalouteen, vähäpäästöisempään liikenteeseen ja energiatuotantoon sekä rakentamisen ja kiinteistöhallinnan energiatehokkuuteen.

Missä kohtaa on lääkärin vaikutuksen paikka? Resurssikäyttö ja palvelujen vaikuttavuus ovat on paljolti lääkärin päätöksenteon varassa: jokainen määräämämme tutkimus ja hoito aiheuttavat energian ja tarvikkeiden kulutusta. Mitä invasiivisempi hoito, sitä enemmän kuluu suojavarusteita ja steriilejä välineitä, joilla on suurin hiilijalanjälkensä jossain tuotannon maassa ja pienempi meillä liittyen joko pesuun ja sterilointiin tai poistoon ja jätteenä

käsittelyyn. Resurssikäytön ympäristövaikutusten ja terveyshyödyn välinen balanssi on ainakin osin meidän käsissämme. Kai me hyödynnämme päätöksenteossa kaikki tutkimustulokset ja valvomme hoitojemme vaikuttavuutta, jotta voimme punnita aiheutettua hiilijalanjälkeä sitä vasten.

Sähköisiin palveluihin siirtyminen pienentää matkustuksen hiilijalanjälkeä sitä enemmän, mitä pitempi asiointimatka on ja mitä useammin se tehdään polttomootorikäyttöisellä henkilöautolla. Jälleen lääkäri on avainasemassa arvioimaan, milloin tarvitaan vastaanotto fyysisine tutkimuksineen ja milloin riittäisi etävastaanotto tai peräti sähköinen yhteydenpito. Soisin lääkärin johtavan siirtymistä digitaalisiin palveluihin, en tietohallinnon.

Entä lääkehoidon ympäristövastuullisuus? Aloitetaan potilaan hoitomyöntyvyydestä: jos potilas ei oikein usko lääkärin määräämän lääkehoidon hyödyllisyyttä, mutta taipuu hakemaan lääkkeen apteekista ja jättää sen lopulta nauttimatta kaappiin vanhenemaan, on saatu aikaan kaksi asiaa: lääkejäte ja puuttuva hoitovaikutus. Vastuullinen antibioottipolitiikka? Antibioottia määrättäisiin vain silloin, kun hoide-

AdobeStock

taan bakteri-infektiota, jotta puuttuvan hyödyn lisäksi emme kuormita vesistöjä. Kaikki eritteiden lääkejäämät eivät poistu tavanomaisissa jäteveden käsittelyprosesseissa vaan osa päätyy luontoon.

Lääkärit kokevat hankintojen ympäristövaikutusten hallinnan hyvin haastavaksi. Tuotteiden ympäristövaikutuksista on vähän vertailevaa tietoa, ja helppokäyttöisyys sekä taloudelliset hyödyt painavat muita kriteerejä enemmän hankintapäätöksissä. Yleisperiaatteina voidaan kuitenkin todeta, että tarpeetonta käyttöä tulee aina välttää, ja tarpeellisessa käytössä monikäyttöinen on yleensä vähäpäästöisempi kuin kertakäyttöinen. Ehkä meillä vielä tulee tapahtumaan siirtymää kertakäyt-

tömuovista takaisin teräkseen, lasiin, posliiniin ja monikäyttöisiin tekstiileihin. Kertakäyttöisyyttä perustelevia argumentteja kannattaa aina tutkia, ja ostajalla on silloin tällöin mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä myyjä tarjoaa. Siteeraan terveydenhuollon kestävä kehityksen foorumeilta tutuksi tullutta mantraa ”reduce, reuse, recycle, rethink and research”. Vähennä resurssikäyttöä, käytä tarviketta uudelleen, jos mahdollista. Hyödynnä jäte materiaalina. Ajattele prosesseja uudessa valossa ja harjoita tutkimusta. Tietoisuutta näistä asioista levitetään muun muassa sellaisten organisaatioiden kautta kuin Health Care Without Harm ja Nordic Center for Sustainable Healthcare.

Lopuksi, lääkärin aktiivisuus glo-

baalien ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi on välttämätöntä ja vaikuttamisella on monta reittiä. Kaksi tärkeintä ovat meidän tapamme hoitaa ja tuottaa terveyspalveluja sekä meidän tapamme vaikuttaa yhteiskuntaan yhtenä sen arvostetuimmista ammattikunnista.